

Defensieve Buitenaanval

Vier columns heb ik u beloofd, van offensieve binnenaanval tot defensieve buitenaanval. Ik ben begonnen met de offensieve binnenaanval, de vorige keer. Dat lag vast in de lijn der verwachting. Maar wat had u deze keer verwacht? De defensieve binnenaanval? En daarna de offensieve buitenaanval? Om te eindigen met de defensieve buitenaanval? Het is altijd leuk om te onderzoeken hoe de eigen logica de verwachting stuurt. Hoe je soms je eigen tunnel inloopt, zonder dat je het door hebt. En hoe je soms ook met zijn allen die tunnel binnen gaat, vanuit gezamenlijk gedragen waarden en geschiedenis, gezamenlijk gedragen jargon en gezamenlijk aanvaardde realiteit. Zo ontstaat blindsight: je ziet het wel, maar toch zie je het niet (ik schreef er in 2006 al eens over). Hier ligt de kern van een zinsnede uit het onderzoeksrapport van De Punt. Wij vonden het incident vermijdbaar, maar niet verwijtbaar. Verwijtbaarheid gaat over individuele fouten, zaken die aan de persoon toerekenbaar zijn. Maar vermijdbare fouten zijn zelden het gevolg van persoonlijk falen. Vermijdbaarheid gaat over collectief falen, collectief blindzicht. We zien het met zijn allen, maar we zien het niet. Of we zien er niets in, zoals in de defensieve buitenaanval. Daar zijn we geen brandweer voor geworden! Redden willen we, tegen de vuurhaard in, linksom verkennen en hier terug melden. Niettan?

En toen was daar Moerdijk, begin januari 2011. Zoals Enschede en Volendam hun naam leenden aan respectievelijk een vuurwerkexplosie en een cafébrand, zo zal Moerdijk voortaan synoniem zijn met een grote chemische brand. Een brand die in mijn ogen exemplarisch is voor de staat van de defensieve buitenaanval in Nederland, en die met de kennis die ik er nu van heb in mijn opinie overal in Nederland zo had kunnen uitpakken. Waarbij de rol van de media overigens ook interessant is in de beschouwing van dit specifieke incident. Want het is natuurlijk helemaal niet de eerste keer dat er zo iets gebeurt in Nederland. Ik noem slechts de brand bij Cindu in Uithoorn, of Elf Atochem in Rotterdam. Het is wel de eerste keer dat er live verslag van wordt gedaan door presentatoren die normaliter op TV een nieuwe echtgenoot uitzoeken of verslag doen van de laatste erotische escapades van nogal onbekende soapsterren. Brandbestrijding werd opeens een feuilleton, een drama in meerdere bedrijven, met cliffhangers en onverwachte wendingen, met good guys en bad guys, met zijn allen op zoek naar het nieuwe hol van de Mol.

De waarheid is natuurlijk dat we eigenlijk helemaal niet in staat zijn om een defensieve buitenaanval echt goed uit te voeren. In principe lijkt er bij een defensieve buitenaanval niets meer te winnen. Daarop is die inzetmethodiek ook gebaseerd. Maar er valt nog wel heel veel extra te verliezen: gevolgschades, op het gebied van gezondheid en milieu. Maar ook indirecte schades als gevolg van langdurig productieverlies. En zo ontstaat er een interessant fenomeen, waarvan ik denk dat dit nog niet volledig tot de brandweer is doorgedrongen: een effectschade die in ruime mate de bronschade overtreft. Waarbij bovendien de inzet van de brandweer die effectschade nog eens extra kan vergroten omdat men de bron zo goed en kwaad als het ging nog probeert te bestrijden.

Gecontroleerd laten uitbranden, is de daarbij horende kretologie. Maar wat is dat precies? Hoeveel water gooi je er dan nog op? Waarom niet meer, waarom niet minder? Of is gecontroleerd laten uitbranden niet meer dan uitbreiding voorkomen, "de belendende percelen nathouden" conform het verhaal van brandmeester Koperbuik? Waarom sowieso blussen? Waarom geen bom erop? Waarom niet brand versnellen, ventileren, opstoken; streven naar volledige verbranding, zodat er zo weinig mogelijk verbrandingsproducten ontstaan. En er geen verontreinigd bluswater alle kanten oploopt, de gevolgschade van het incident zo mogelijk alleen nog maar erger makend. Zo was ik eens bij een lezing over een vliegtuigcrash op het vliegveld van Denver. Nadat alle passagiers er uit waren, en het vliegtuig alsnog vlam vatte, voerde de brandweer een langdurige blussing uit. Naderhand heeft men de grond onder het vliegtuig moeten afvoeren als chemisch afval en ontstond er een gat van 100 bij 50 meter met een diepte van 20 meter. Het vliegtuig was sowieso al total loss, en de blussing heeft de gevolgschade alleen maar vergroot. Niet verwijtbaar, maar was het vermijdbaar?

Hier raken we langzaam de kern van het probleem. Eigenlijk weten we het gewoon niet. We weten helemaal niet of we zo'n chemische brand wel moeten blussen of laten gaan. We weten helemaal niet wat meer schade oplevert, bluswater of brand. We weten niet wat het verschil is tussen brand in een gebouw of gebouw in brand. Wat we dus nodig hebben, is kennis. Uit onderzoek, echt onderzoek. Dus geen decisionroom met zelfgekozen deskundigen, of een desktop research. Nee, echt keihard onderzoek, experimenteel, met hypothesen en proefopstellingen en metingen en zo. Met oplossingen die we nu nog niet kennen en die we dus ook niet hebben, hoewel de mannen van de turbolöschers en de gasturbines hun kans schoon zien. In de tussentijd doen we net alsof we met de defensieve buitenaanval een hele grote kleine brand blussen, als ware het een gewone kleine brand. Met heel veel water en heel veel verdeelstukken.